

פרשת פי תבוא

Rabbi Ari Kahn

adk1010@gmail.com

1. דברים פרק כז, יא-כו

(יא) ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר: (יב) אלה יעמדו לברך את העם עליהם גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: (יג) ואלה יעמדו על הקלה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן וזונו ונפתלי: (יד) וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם: ס (טו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' מעשה ידי חרש ושם בפתר וענו כל העם ואמרו אמן: ס (טז) ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן: ס (יז) ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן: ס (יח) ארור משגה עור בדרך ואמר כל העם אמן: ס (יט) ארור מטה משפט גר יתום ואלמנה ואמר כל העם אמן: ס (כ) ארור שכב עם אשת אביו כי גלה פניו אביו ואמר כל העם אמן: ס (כא) ארור שכב עם כל בהמה ואמר כל העם אמן: ס (כב) ארור שכב עם אחותו בת אביו או בת אמו ואמר כל העם אמן: ס (כג) ארור שכב עם חתנתו ואמר כל העם אמן: ס (כד) ארור מכה רעהו בפתר ואמר כל העם אמן: ס (כה) ארור לקח שחד לתפות גפיש גם נקי ואמר כל העם אמן: ס (כו) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן: פ

2. אבן עזרא דברים פרשת כי תבוא פרק כז פסוק יד

(יד) וענו - כמו וענית ואמרת (דברים כו, ה). וחו"ל אמרו (סוטה לב, א), כי טעם לברך, ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, וכן הכל. ועל דרך הפשט, הברכה היא: ברוך אתה בעיר (דברים כח, ג), והקלה - הפך זה, והעד בספר יהושע (ח, ל - לה). וטעם להזכיר אלה י"א עבירות, בעבור שיוכל לעשותם בסתר, והעד: ושם בסתר (טו), כי אם יעשה בגלוי יומת. וכן מכה רעהו בסתר (כד). והחל מהעיקר, שהוא בינו ובין בוראו, ואחר כן בינו ובין אבותיו, כי מי ידע אם יקלה אותם:

3. רשב"ם דברים פרשת כי תבוא פרק כז פסוק טו

(טו) ושם בסתר - כל הארורים שנים עשר כנגד שנים עשר שבטים וכולה עבירות שרגילים להיות בסתר הם כמו שאפרש בכלם חוץ משנים שרגילים להיות פעמים בגלוי ופעמים בסתר, והן ע"ז ומכה רעהו ולכך פירש בשניהם בסתר. שעל עבירות שבגלוי לא באו לקלל, כי בית דין יענשוהו על הגלויות כמו שכת' בסוף כל הקלות הנסותרות ל"י אלהינו, הוא יקח נקמה מן הנסותרות שהרי נתקללו בשם הקדוש ברוך הוא, אבל הנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, מלקות סקילה שריפה הרג וחנק. הלא תראה אין כתוב כאן "ארור שוכב עם אשת רעהו" כי מה לו ליכנס בבית אחרים ולא יליזו עליו. מקלה אביו במקום בית גידולו, אין אחרים רגילין שם. וכן משיג גבול בגנבה הוא עושה, שאם יראה, ימחה בידו. וכן משגה עור ומטה משפט, כל אילו דברי סתר. שכב עם אשת אביו זהו במקום שהוא גדל שם ואין רואה. עם כל בהמה אין זה כי אם בסתר. וכן אחותו. חתנתו, האם רגילה בבית בתה:

4. דברים פרק כט פסוק כח

הנסותרות לה' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת: ס

5. רש"י דברים פרשת נצבים פרק כט פסוק כח

(כח) הנסותרת לה' אלהינו - ואם תאמרו מה בידנו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר (פסוק יז) פן יש בכם איש וגו', ואחר כך (פסוק כא) וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חברו, אין אני מעניש אתכם על הנסותרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים. נקוד על לנו ולבנינו, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה:

6. רשב"ם דברים פרשת נצבים פרק כט פסוק כח

(כח) הנסותרות ל"י אלהינו - כבר פירשתי אצל הארורים. על הנסותרות היו הברכות והקלות, שאין הדבר ליענש ביד בית דין, אלא ביד הקדוש ברוך הוא:

לנו ולבנינו - לעשות דיני עונשין על פי עדים:

7. רבינו בחיי דברים פרשת כי תבוא פרק כז פסוק טו

ושם בסתר. עד שיעשה לה דברים שבסתר, מכאן אמרו רז"ל: (שם נא ב) עבודה זרה של ישראל אינה אסורה אלא משתעבד ושל נכרי אסורה מיד, שנאמר: (דברים ז, כה) "פסילי אלהיהם", משעה שפסלו נעשה אלוה ואף על פי שעדיין לא עבדו.

וי"א עברות אלו הזכיר בתחלתן ענין "עבודה זרה", לפי ששקולה כנגד כל התורה כלה. ואחריו "מקלה אביו ואמו" לפי ששלשתן שותפין ביצירה, ולכך הזהיר בכבוד שלשתן. ומה שיחד הכתוב י"א עברות הללו לפי שהן המחייבות עונש גלות, ולכך פרט אותן להן עכשיו בכניסתן לארץ.

וע"ד הפשט: הזכיר בכאן י"א עברות בעבור שיוכל האדם לעשותן בסתר, והחל מן העיקר שהוא בינו ובין בוראו, ואחר כך בינו ובין אבותיו כי מי יודע אם יקלה אותם, וכן "מסיג גבול", דבר נסתר, וכן "משגה עור" כי לא יוכל לפרסם מי הטעהו, וכן "מטה משפט גר יתום ואלמנה" שאין להם עוזר, והנה זה נסתר כי אם יטה משפט אחרים יערערו עליו ויפרסמוהו, ובשוכב עם אשת אב ואחותו וחותרתו, אינו נחשד להיות עמם ולכך הוא דבר נסתר ואיננו כן שאר העברות, ושוכב עם בהמה כי אין לה פה שתצעק כמו הזכור, על כן לא הזכירו, וכן לוקח שחד בין הדיין ובין העד להעיד שקר, כן פירש החכם רבי אברהם ז"ל.

וע"ד המדרש: י"א עברות הללו כנגד י"א דברים שאמר דוד ע"ה במזמור: (תהלים טו, א) "מי יגור באהלך", שכל הזר בחוצה לארץ יתחייב לעשותן, והנה הם הפך י"א עברות הללו. הולך תמים, כענין שנאמר: (דברים יח, יג) "תמים תהיה עם ה' אלהיך" וגו'. ופועל צדק, שלא יגזול ושלא יקח כלום משל חברו, וכמו שאמרו רז"ל: (ב"ב פח ב) צדק משלך ותן לו, וזה הפך "מסיג גבול", ודובר אמת בלבבו, שיהא פיו ולבו שוין, הפך "משגה עור". לא רגל על לשונו, הפך "מכה רעהו בסתר" שהוא הולך רכיל. לא עשה לרעהו רעה, הפך "מטה משפט". וחרפה לא נשא על קרובו, כלומר שלא יעשה עמו דבר שישא עליו חטא, הפך גלוי עריות. נבזה בעיניו נמאס, הפך "מקלה", כי סבת המקלה היותו חכם ונכבד בעיניו, והנקל והנבזה בעיניו יכבד יראי ה', כספו לא נתן בנשך, שאינו חומד ממון אחרים. ושחד על נקי, הפך שפיכות דמים. עושה אלה לא ימוט לעולם:

8. רש"י הירש דברים פרשת כי תבוא פרק כז פסוק טו

(טו - כו) ארור - ראה פ"י בראשית ג, יד - טו. כבר הערנו בפ"י פסוק יא: החטאים הנזכרים כאן נעלמים בדרך כלל מעיני הבריות, והחברה האנושית שומרת החוק איננה יכולה לפקח עליהם; משום כך הם נמסרים כאן להשגחה האלוהית הגוזרת ברכה וקללה. דבר זה מפורש בפסוקים טו וכד שכתוב בהם: בסתר. גם שאר החטאים שנאמר בהם "ארור" הם חטאים שבסתר מצד עצמם טבעם, ועצם החשאיית של החטאים האלה היא המניע לאמירת הקללות. דבר זה מובלט עוד יותר על ידי ההזכרה המפורשת של "בסתר" בראש רשימת החטאים ובסופה. נמצא שנאמר כאן "ארור" על כל אלה שהם מושחתים מבחינה מוסרית וחברתית, אך שומרים כלפי חוץ על מראית עין של חוקיות.

על פי ההקשר, זה הוא אפוא הרעיון של הארורים האלה: "ארור": לא תצלח דרכו של אדם העושה אחד מאלה: הוא מתחזה כלפי חוץ כמי שדבק בה', אך בחשאי הוא כופר במציאותו ובהנהגתו הבלעדית של ה'; כלפי חוץ הוא נוהג כבוד באביו ובאמו, אך בסתר לבו הוא מתנשא עליהם בזלזול; בעיני הבריות הוא שומר על שמו הטוב כאדם ישר, אך באין רואים הוא מצמצם את תחומו החוקי של רעהו כדי להפיק תועלת לעצמו; באזני חכמים ופקחים הוא מדבר בהתלהבות על עזרה לזולת, אך הוא ממיט שואה על עוורים וקצרי ראייה; הוא מכניע את עצמו בפני גדולים וחזקים, אך הוא נמנע מלקיים את חובתו האנושית כלפי חלשים וחסרי ישע; הוא שומר בהתחסדות על הנימוסים המוסריים של החברה, אך הוא מתמכר בחשאי לפריצות מינית (פסוקים כ - כד); אין הוא שולף את חרבו כנגד רעהו, אך במסווה של שיחת רעים הוא רוצח את אושרו, את שלומו ואת כבודו; בקהילתו רוחשים לו אמון בלתי - מוגבל, אך הוא מנצל אותו לרעה על ידי שחיתות במסתרים; ובסופו של

דבר לא תצלה גם דרכו של אדם המקיים את חובתו בינו לבין עצמו, אך הוא אדיש לירידת הנאמנות לתורה בחוגו הצר או הרחב:

9. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לו עמוד ב

דרש רבי יהודה בן נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש, כל הפרשה כולה לא נאמרה אלא בנוסף ונואפת: ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה וגו' - בארור סגי ליה? אלא, זה הבא על הערוה והוליד בן, והלך לבין עובדי כוכבים ועבד עבודת כוכבים, ארורין אביו ואמו של זה שכך גרמו לו.

10. רש"י מסכת סוטה דף לו עמוד ב

אלא זה הבא על הערוה - אשת איש והוליד ממזר ומתוך בושתו שאסור לבא בקהל ואינו מוצא אשה הוא הולך לבין העובדי כוכבים ועובד עבודת כוכבים ארוים אלה שעשאוהו לעבוד פסל ומסכה וכן דורש את כולן כל אחת לפי פשטה אותו של עריות כגון שוכב עם חותנתו ואשת אביו ואם אחותו כולם באשת איש ולמיקם בתרי ארורי שוכב עם כל בהמה אשת איש שעשתה מעשה בהמה שמנאפת מקלל אביו ואמו הבא על אשת איש מזלזל באביו ובאמו שגידלו גידולין רעים בביתם משגה עור מפתה אשת איש שהיא סומא בדבר ואינה יודעת עונשו כמוהו משיג גבול רעהו בא על אשתו הרי הוא השיג גבול מכה רעהו בסתר גורם לו בלחש סתריו שתמות בבדיקת מים המרים לוקח שוחד להכות נפש לוקח שוחד להיות עוקב אחר המנאף ולפתות לו אשת איש וגורם לו מיתה מטה משפט גר יתום איני יודע לדורשו.

11. תוספות הרא"ש מסכת סוטה דף לו עמוד ב

כל הפרשה לא נאמרה אלא בשביל נואף ונואפת. ופירש רש"י כולם חוץ ממטה משפט גר יתום ואלמנה שאמר איני יודע לפרשה, וה"ר שמשון מקוצי פ"א זה הבא על אשת איש והוליד ממנה ממזר ומתוך שהוא בוש ואינו יכול לישא אשה במקומו הולך לדור באשר ימצא, ונמצא שהוא גר והוא כיתום שאין לו אב, שזה שהולידו אינו מודה שהוא בנו ומטין את דינו, וגם אמו אלמנה שנאסרה על בעלה וצרורה כאלמנות חיות.

12. בראשית פרק ג, יד

(יד) ויאמר ה' אלהים | אלהי הנחש | כי עשית זאת ארור אתה מפלית הבהמה ומפל חית השדה על- גחנך תלך ועפר תאכל פלימי תיך:

13. בראשית פרק ד, ח-יא

(ח) ויאמר קין אלהיך אהי ויהי ביהותם בשדה ויקם קין אלהיך אהי ויהי גהו: (ט) ויאמר ה' אל- קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי: (י) ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן-האדמה: (יא) ועתה ארור ארור אתה מן-האדמה אשר פצתה את-פיה לקחת את-דמי אחיך מידך:

14. בראשית פרק ט, כד-כה

(כד) וייקץ נח מיינו וידע את אשר-עשה-לו בנו הקטן: (כה) ויאמר ארור פגען פגען עבד עבדים יהיה לאחיו:

15. בראשית פרק מט, ה-ז

(ה) שמעון ולוי אחים כלי חמס מברתיכם: (ו) בסדם אל-תבא נפשי בקהלם אל-תחד כבדי כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו-שור: (ז) ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם בייעקב ואפיצם בישראל: ס

16. ויקרא פרק יח, א-ל

(א) וידבר ה' אל-משנה לאמר: (ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם: (ג) כמעשה ארץ-מצרים אשר ישבתם-בה לא תעשו וכמעשה ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקתיכם לא תלכו: (ד) את-משפטי תעשו ואת-חוקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלהיכם: (ה) ושמרתם את-חוקתי ואת-משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה': ס (ו) איש איש אל-כל- שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה': ס (ז) ערנת אביה וערנת אמה לא תגלה אמה הוא לא תגלה ערוותה: ס (ח) ערנת אשת-אביה לא תגלה ערנת אביה הוא: ס (ט) ערות אחותך בת-אביה או

בת־אִמָּה מוֹלֶדֶת בֵּית אוּ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן: ס (י) עֲרוֹת בַּת־בְּנוֹ אוּ בַת־בְּתוּלָה לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן כִּי עֲרוֹתָהּ הִנֵּה: ס (יא) עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁת אֲבִיהָ מוֹלֶדֶת אֲבִיהָ אַחֲוֹתָהּ הִוא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ס (יב) עֲרוֹת אַחֲוֹת־אֲבִיהָ לֹא תִגְלֶה שְׂאֵר אֲבִיהָ הִוא: ס (יג) עֲרוֹת אַחֲוֹת־אִמָּה לֹא תִגְלֶה כִּי־שְׂאֵר אִמָּה הִוא: ס (יד) עֲרוֹת אַחֲוֹת־אֲבִיהָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב דְּדָתָהּ הִוא: ס (טו) עֲרוֹת פְּלוֹתָהּ לֹא תִגְלֶה אִשָּׁת בְּנוֹ הִוא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ס (טז) עֲרוֹת אִשְׁת־אֲחִיהָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲחִיהָ הִוא: ס (יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבָתָהּ לֹא תִגְלֶה אֶת־בַּת־בְּנֹתָהּ וְאֶת־בַּת־בְּתוּלָתָהּ לֹא תִקַּח לְגִלוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה זְמָה הִוא: (יח) וְאִשָּׁה אֶל־אַחֲוֹתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרוֹר לְגִלוֹת עֲרוֹתָהּ עָלֶיהָ בְּתוּיָהּ: (יט) וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִדָּת טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגִלוֹת עֲרוֹתָהּ: (כ) וְאֶל־אִשָּׁת עַמִּיתָהּ לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתָהּ לְזָרַע לְטַמְאָה־בָּהּ: (כא) וּמִנְרַעָה לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תִחַלֵּל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֵיהָ אֲנִי ה': (כב) וְאֵת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁפָּכִי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הִוא: (כג) וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתָהּ לְטַמְאָה־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לְפָנַי בְּהֵמָה לְרַבְעָה תִכַּל הִוא: (כד) אֶל־תִּטְמָאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלַּח מִפְּנֵיכֶם: (כה) וּתִטְמָא הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עוֹנָה עָלֶיהָ וּתִקַּא הָאָרֶץ אֶת־יִשְׂרָאֵל: (כו) וּשְׁמַרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזָרוּחַ וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: (כז) כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנִשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לְפָנֵיכֶם וּתִטְמָא הָאָרֶץ: (כח) וְלֹא־תִקְיֹא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לְפָנֵיכֶם: (כט) כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וּנְכַרְתּוּ הַנְּפִשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקְרַב עִמָּם: (ל) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתֵּי לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲסוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֵיכֶם וְלֹא תִטְמָאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: פ

17. ויקרא פרק יט, א-יח

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ג) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ד) אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֵלִילִים וְאֵלֵהֶם מִסִּכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַה' לְרֹצְנֵיכֶם תִּזְבְּחֶהוּ: (ו) כִּי־זָבַחְתֶּם זֶבַח שְׁלָמִים לַה' וְאָכַלְתֶּם מִן־הַזָּבֹחַ הַשְּׁלִישִׁי פָּגוּל הִוא לֹא יִרְצֶה: (ז) וְאָכַלְתֶּם מִן־הַזָּבֹחַ הַשְּׁלִישִׁי פָּגוּל הִוא לֹא יִרְצֶה: (ח) וְאָכַלְתֶּם מִן־הַזָּבֹחַ הַשְּׁלִישִׁי פָּגוּל הִוא לֹא יִרְצֶה: (ט) וְבִקְצָרְכֶם אֶת־קִצְרֵי אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקָצֵר וּלְקַט קִצְרֵיךָ לֹא תִלְקַט: (י) וּכְרַמְךָ לֹא תַעֲזוֹל וּפְרֹט כְּרַמְךָ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וּלְגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (יא) לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא־תִכְחָשׂוּ וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ: (יב) וְלֹא־תִשָּׁבְעוּ בְּשֵׁמִי לְשָׁקֵר וְחִלַּלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֵיהָ אֲנִי ה': (יג) לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא־תִלְוֶיךָ פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֹתָהּ עַד־בִּקְרָה: (יד) לֹא־תִקַּח לְחַרְשׁ וּלְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וּגְרָאֵת מֵאֱלֹהֵיהָ אֲנִי ה': (טו) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט לֹא־תִשָּׂא פְּנֵי־דָל וְלֹא תִהַדֵּר פְּנֵי גְדוֹל בְּצַדִּיק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתָהּ: (טז) לֹא־תִלְוֶה רֵכִיל בְּעַמִּיהָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם רֵעֶךָ אֲנִי ה': (יז) לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיהָ בְּלִבָּבָהּ הוֹכַח תוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתָהּ וְלֹא־תִשָּׂא עָלֶיהָ חָטָא: (יח) לֹא־תִקַּח וְלֹא־תִטַּח אֶת־בְּנֵי עַמָּה וְאֶהְבֵּת לְרֵעֶךָ כְּמוֹהָ אֲנִי ה':